

Remissyttrande – SOU 2025:48 “Stärkt pandemiberedskap”

Omsorgsnämnden i Borlänge kommun – via medicinskt ansvarig sjuksköterska (MAS) – har tagit del av betänkandet och lämnar följande yttrande:

1. Allmänna synpunkter

Omsorgsnämnden ser positivt på att betänkandet tar ett brett och ambitiöst grepp om Sveriges framtida pandemiberedskap. Kommunernas roll i detta sammanhang är central – särskilt inom äldreomsorg, hälso- och sjukvård enligt HSL, hemtjänst och boenden. För att dessa verksamheter ska kunna agera effektivt vid omfattande smittspridning krävs tydliga roller, rätt resurser, tillgång till expertstöd samt ett väl fungerande samspel med regional och nationell nivå.

Betänkandet innehåller flera viktiga förslag, men också delar där det behövs tydligare definitioner och ett utökat stöd till kommunerna vid implementering.

2. Ny lag om samhällsinriktade smittskyddsåtgärder

Förslaget om en särskild lagstiftning vid pandemier, som komplement till smittskyddslagen, är i grunden positivt. Det är särskilt bra att proportionalitet och vetenskapligt underlag betonas. Men det är viktigt att lagen inte underminerar det kommunala självstyret.

Omsorgsnämnden vill särskilt framhålla att:

- Kommunens roll och skyldigheter vid t.ex. testning, smittspårning, informationsöverföring och hygienrutiner behöver förtydligas.
- Det måste tydliggöras vem som bär det yttersta operativa ansvaret i verksamheter där flera aktörer samverkar.
- MAS bör ges mandat och stöd att agera snabbt i hälso- och sjukvård inom kommunens ansvarsområde när nationell styrning är sen eller otillräcklig.

3. Ansvarsfördelning och smittskyddsläkarens roll

Förslaget att klargöra ansvarsfördelningen mellan stat, region och kommun är mycket välkommet. Det gäller särskilt relationen mellan smittskyddsläkare och kommunal hälso- och sjukvård, där det ofta uppstår otydlighet.

Omsorgsnämnden vill betona behovet av:

- Tillgång till smittskydds- och vårdhygienisk kompetens på kommunal nivå, i samverkan

med regionen.

- Möjlighet att använda digitala vårdkontakter och smittspårningslösningar i kommunala verksamheter.
- Mandat för MAS att fatta beslut i linje med förhållningsregler, särskilt vid kontakt med enskilda huvudmän.

3a. MAS-funktionens delaktighet i regional stab

Erfarenheter från tidigare pandemier visar tydligt att kommunerna behöver vara delaktiga i den operativa och strategiska samverkan mellan aktörer. MAS-funktionen är den som bäst representerar kommunal hälso- och sjukvård i ett pandemiläge och bör därför ges formell plats i den regionala samverkansstrukturen.

Omsorgsnämnden föreslår att:

- Det tydliggörs i lag eller föreskrift att MAS ska ingå i regionens pandemistab eller motsvarande samverkansstruktur.
- En kommunal representant från varje kommun (t.ex. MAS eller medicinskt sakkunnig) ska bjudas in till regionala beslutssammanhang där kommunala vårdfrågor berörs.
- Denna delaktighet säkerställer att beslut om exempelvis smittspårning, vårdhygien, informationsöverföring och medicinsk utrustning förankras med de som har operativt ansvar i kommunal vård.

4. Vårdhygien och nationell samordning

Förslaget att skapa en nationell funktion för samordning av vårdhygien är mycket viktigt. Det är dock avgörande att detta kombineras med praktiskt tillgängligt stöd på lokal nivå, t.ex. genom att regionens vårdhygienresurser även omfattar kommunala verksamheter.

Det är även angeläget att:

- MAS ges tydliga stödfunktioner vid implementering av hygienrutiner.
- Nationellt framtagna material kompletteras med lokalt anpassade riktlinjer.
- Insatser för hygien måste gälla alla utförare, även privata verksamheter på uppdrag av kommunen.

5. Lagerhållning och utrustning

Betänkandet föreslår att kommuner ska ha lager för tre månaders förbrukning av skyddsutrustning och förbrukningsmaterial. Det är i grunden en rimlig ambition, men praktiskt svårt att genomföra utan statlig eller regional samordning.

Omsorgsnämnden föreslår att:

- Kommunerna erbjuds ekonomiskt stöd eller gemensamma lösningar via länsstyrelser eller regioner.
- Lagerhållningskraven anpassas efter kommunens storlek och riskprofil.
- MAS involveras i planering av materialbehov, distributionslogistik och samordning med privata utförare.

6. Provtagningskapacitet och testning

Utredningen föreslår att regionerna ansvarar för storskalig testning, med stöd av privata aktörer. Det är viktigt att även kommuner ges en tydlig roll i planeringen och utförandet, särskilt i verksamheter där kommunen är huvudman.

Vi vill se:

- Lokala rutiner för testning som integreras med hälso- och sjukvården.
- Klara besked kring kommunens ansvar att erbjuda testning till brukare och personal.
- Digitala system som gör det möjligt att följa upp provsvar och smittstatus i realtid.

7. Utbildning, kommunikation och övning

Utbildningsinsatser nämns endast översiktligt i betänkandet. Detta är en brist, eftersom personalens kunskap och trygghet är avgörande vid pandemiska lägen.

Omsorgsnämnden föreslår att:

- Det skapas nationellt utbildningsmaterial som kommunerna fritt kan använda.
- MAS får i uppdrag att säkerställa att utbildning genomförs och följs upp i alla verksamheter.
- Kommunerna får stöd att genomföra pandemiövningar i full skala, inklusive dokumentation och lärdomar.

8. Digitalisering och samordnad informationsstruktur

Digitala system för t.ex. smittspårning, testning och beslut om restriktioner är centrala. Men det saknas tydlighet i betänkandet om hur kommunerna ska ges tillgång till dessa.

Omsorgsnämnden anser att:

- Digitala verktyg måste utformas med kommunala verksamheter i åtanke, och inte bara för regioner.
- MAS och sjuksköterskor bör kunna få direktåtkomst till relevanta data om smittspridning, status och åtgärder.

- Nationell plattform för kommunikation mellan aktörer bör prioriteras.

9. Ekonomisk ersättning

Betänkandet tar främst upp ekonomisk ersättning till verksamheter, inte till individer. Det saknas dock klargöranden kring vad som gäller för kommunala verksamheter som får ökade kostnader vid t.ex. skyddsutrustning, bemanning eller omställning.

Vi föreslår att:

- Ersättningsprinciperna för kommuner regleras tydligt.
- Möjlighet till statlig kompensation för extraordinära insatser specificeras.
- Det skapas enkla och transparenta rutiner för kommuner att ansöka om ersättning.

10. Avslutande reflektion

Betänkandet visar tydligt att pandemier kräver samordning, uthållighet och kunskapsbaserat agerande på alla nivåer. Kommunerna – inte minst via MAS-funktionen – har en nyckelroll i detta.

Omsorgsnämnden i Borlänge kommun vill särskilt lyfta följande prioriterade behov:

- En tydlig roll för kommuner i framtida lagstiftning.
- Verktyg och stöd för MAS att samordna smittskydd och vårdhygien.
- Ekonomiska och digitala resurser som möjliggör verklig beredskap i kommunal vård och omsorg.

Förslag till beslut

Omsorgsnämnden beslutar att detta remissyttrande översänds till Regeringskansliet som svar på remissen över SOU 2025:48.